IRNERIUS NON ERRANS,

id est:

DISSERTATIO JURIS CRITICA AD NOvellam IX. & authent. Quas actiones &c. C. de SS. Ecclesiis.

Quam publico eruditorum examini submittit

BERNHARDUS Pflug /
Eques Misnicus.

A. D. XVII. Junii.

JENÆ,
Typis JOHANNIS JACOBI BAUHÖFFERI.
ANNO cIↃ IↃC. LXI.

SERENISSIMO. AC. CELSISSIMO.
PRINCIPI. DOMINOQVE.
DOMINO.

FRIDERICO. WILHELMO.

SAXONIÆ. JULIÆ. CLIVIÆ.
AC. MONTIUM. DUCI.
LANDGRAVIO. THURINGIÆ. MARCHIONI. MISNIÆ.
COMITI. DIGNITATIS. PRINCIPALIS.
HENNENBERGÆ.
COMITI. MARCÆ. ET. RAVENSBERGÆ.
DYNASTÆ. IN. RAVENSTEIN.

DOMINO. SVO. CLEMENTISSIMO.
PATRI. PATRIÆ.
PIO. FELICI. INCLYTO.

In subjectissimæ devotionis cultum

humilimè dedicat

BERNHARD Pflug/

JOHANNES STRAU-CHIUS D. SALUTEM.

ANTE oculos habes, Generoſe Pflugi, gentis tuæ antiquitatem, tot magna nomina, totque illuſtres animas, quibus ad res domi militiæque maximas perficiendas, nec fortuna nec virtus defuit. Quorum gloria ne ipsâ vetuſtate tandem attenuetur, in Te quoque ſitum eſſe jamdudum intellexiſti. Quare animum, ad omnes res aptum literarum potisſimùm ſtudiis dediſti, eâ ætate, qvâ

præterlapsâ jam ſerum ſit diſcere. Quod inſtitutum ita ſuccesſit, ut nobilis inter eruditos, interque nobiles adoleſcentes cum primis doctus evaſeris. Sed ne malevolis, qvos tuâ animi magnitudine, nec non officiis etiam paraſti, præconium Tibi laudum tuarum locaſſe videar, cætera ingenii animique tui bona libens prætereo, quæ & habere, quàm prædicari præſtat; Et ad Irnerium accedo, à quo, noſtro ſtudio, amovere culpam nitor, quam longa dies ei & ſeculorum injuria impegerat. Quo curæ pretio, non equidem ſcio. Et paucis etiam ſi fortè, perſvaſero. Tanta enim eſt opinionis inveteratæ pervicatia: Forſan erunt & Zelotæ, quibus Eccleſiæ Romanæ ſtuduiſſe videbimur.

mur. Sed tueatur, si nihil aliud, nos cathedræ libertas, quæ nec parado-xa excludit. Neque salus Christiana in hoc sita est, quantos Basilica Petri Romæ res suas repetentibus præscribat fines. Et bonis tamen eruditisque spero non penitus improbatum, quod scripsimus iri. Qvibus, quamlibet paucis, si non omninò displicuero, magnum me jam hujus operæ tulisse fructum arbitrabor. Quod verò hæc de cathedrâ disputanti adesse, studiumqve tuum locare mihi volueris, Nobilissime Juvenum, præter egregiam erga me voluntatem, quam dudum habeo oppido perspectissimam, officium facis longè nobis gratissimum, tantoq; gratius, quod in hac cathedrâ supremum istud futu-

rum ſit. In poſterum enim diſputatio omnis non amplius inter pulpita, ſed cancellos erit & ſcrinia. Tibi verò in illuſtrisſimâ Tubinganâ equeſtris dignitatis artes cum literarum & juris ſtudiis conjungere felicius licebit, ubi inſuper generoſæ indoles ita ſcite tractantur, ut erigi magis ſoleant, quàm posſint frangi. Quæ omnia feliciter Tibi ut eveniant, Deum ex animo deprecor. Vale. IV. Eidus Junias. Anno 1661.

SUM-

SUMMARIA.

CAP. I.

THesis (I.) Irnerius qvis? Irnerius quasi der Irrende. Punicæ religionis intransſcribendis Auth. accuſatus (3) Summa *L. 23.C. de SS.Eccleſ. Novel.IX. CXI CXXX. & Auth.* Irnerius non errans. Eccleſia Romana jus centenariæ præſcriptionis retinuit perpetuò.

CAP. II.

Theſ. (I.) Quod de Irnerio dicitur fide hiſtoricâ non nititur, Odofredi & gloſſæ ſententia de Auth. *qui res C de SS.Eccleſ.* clariùs explicata. Corpora Auth. ab emblemate alterius ſeparanda.

Theſ.II. Arthurus Duyk. alienum ſenſum Alvaroto tribuens refutatus. Auctores Auth. *Caſſa* qui fuerint. (III) recentiores Auctorem; Auth. indigitaturi quo modo ſe muniant. Balduini & aliorum de Auctore Auth. opinio. (IV.) Irnerius ſalvâ Chronologicâ veritate Auctor Auth. haberi non poteſt. Gregorius M. citans aliquam Authent. eſt 500. annis prior Irnerio. Niellus refutatus. Auth. quo modo dici poſſint Conſtitutiones. (X.) Burchardus & Ivo Irnerio priores, citant aliquas Auth. Gratianus cū Johanne Gloſſatore mentionem Irnerii non faciunt, Alberici gentilis opinio. (VI) Irnerius cùm non ſit Auctor Auth. de erroribus argui non poteſt. (VII.) Auth. quâ auctoritate vim legis nactæ. Auth. à Friderico I. firmatæ. Auth. uſus in Italiâ perpetuus. Gothorum in curſione jus Rom. num ſepultum fuerit? Longobardorum ſanctione mulieres jura maritorum ſecutæ. Jus Rom. in Italiâ nunquam deſiit.

CAP. III.

Theſ. (I.) Præſcriptiones contra Eccleſiam quando cœperint. Eccleſiæ quando coeperint poſſidere immobilia. Origo centenariæ præſcriptionis. Juſtinianus inſigni fraude circumventus *leg. 23. C. de SS. Eccl.* condidit. Illuſtris Procopii locus. Priſci cujusdam facinus. Tabellionum officium.

Theſ. (IV) Quod in *c. 23. C. de SS. Eccl.* cautum, ſolam orien-

tis

tis; quod in Nov. IX. solam occidentis Ecclesiam spectat. (X) Duarenus, Cisnerus, & alii notantur. Eorumque argumenta examinantur. Græcus Novel. textus an Authenticus sit incertum. Codex Græcus Haloandri mendosus. Auctor vulgatæ Nov. translationis quis & quando illa edita (VI.) quæ causa, quôd injucunda illa sit (VII) Duareni & cæterorum argumenta solvuntur. Usu capio impium præsidium (VIII.) Cisnerus refutatus. (IX) A Justo Meyero dissentitur. Johannis Pontificis mors (X) sola Ecclesia gaudet centenaria præscriptione. (XI.) Objectiones (XII. & XIII) Earum solutiones. Per Nov. CXI. Romanæ Ecclesiæ nihil ademtum esse variè probatur (XIX) quando cœpta sint concinnari Basilica. Post Justinianum Nov. CXI. Orientales Ecclesiæ aliquandiu observarunt (XV) Objectio cum solutione. Cui ex Ecclesiis Romanis exceptio centenaria competat, quinque sedes Patriarchales.

CAP. IV.

Thes. (I.) Locis venerabilibus præscriptio sola quadragenaria nocet. Duæ quæstiones. (II.) quas res concernat hæc præscriptio Plurimum inter est b. an. m. fid. possessor exceptione præscriptionis se tueatur. Dd. hac de re sententia. (III.) Rei immobilis & in corporalis dominium possessione acquiritur. (IV.) præscriptionem 30. annorum quis Imperatorum introduxerit. Impp. Antecessores suos Patres nominant. Euphegius, Legislator Ephesinus. Lectio mendosa. Valentinianus Imp. Theodosium II. Patrem suum num rectè nominet? Cujacius refutatus. Herculanus Cos. Nicetius (V.) Euphegius legislator in dubium vocatus C. 5. x. de præscript. emendatur. Theodosii II. preces. (VI.) Circa præscriptionem longissimi temporis distinctio. Jure Can. quandoque nec bonâ fide opus est, (VII) in centenaria præscriptione nullo jure titulus reqviritur. Centenaria præscriptio per nostr. Auth, civitatibus ademta non est, (IIX) data 40. annorũ præscriptione mansit Ecclesiis 30. annorum præscriptio contra aliam. Quod deinde mutatum. In uno casu contra R. Ecclesiam sufficit. 40. annorum præscriptio. Vasallus nunquam præscribit senioratum.

Irnerius non errans
seu
Dissertatio
ad Authent. Quas actiones. C. de SS. Ecclesiis.

CAPUT I.

CReditum hactenus fuit, Irnerium quendam, qui & Gvarnerius & Wernerus appellatur, hominem natione Germanum, Professione Artium initiò Ravennæ, & posteà juris Bononiæ Doctorem, Summarum seu Epitomarum, quas ex novellis Justinianis contractas suis locis Codici repetitæ prælectionis insertas habemus, fuisse auctorem. Quâ tamen famâ non aliud conseqvutus ille fuit, quàm ut nomen ejus tanquã perpetuò errantis usurpetur, & videatur Irnerius dictus, quasi der Irrende. Confer. Corrarruv. *ad c. si hæredes X. de test. n 7. &* M. Mantua *tract de vir. illustr. quem allegat Dn. Huldericus* Eiben *I. ll. L. Commentar. de tut. fœm. membr. 2. th 3.* dicentem, quod Irnerius in transscribendis Authenticorum textibus aliquando vel dormitaverit, vel Punicâ religione fidem ser-

vaverit, Balduin. *Proleg in Lib. Inst. Sixtin. de Regal. lib. 2. cap. 15. n. 34. & seqq. & cap. 11. n. 75. & cap. 12. n. 28.* adeò, ut ante viginti quasi annos in illustri Frisiorum Academiâ Franeckeranâ JCtus celeberrimus Dominus Johannes Jacobus Wissenbachius integram errorum Irnerianorum syllogen in publicum exposuerit. In cujus frontispicio thes. 1. Irnerium à multis vapulantem producit, quòd complures Authenticas partim perperam descripserit, partim in alienum locum transtulerit, adeoque oscitanter consarcinaverit. Sed & Errorum Irnerianorum promulsidem ex paterno Novellarum opere collectam à Rittershusio Filio jamdudum ad libandum propinatam fuisse, ait idem Dn. Eyben/ quam videre mihi non contigit.

2. Nos, ut virorum istorum laboribus minimè ibimus obstructum: ita quæ in exercitationibus nostris Justinianis περὶ αὐθεντίας authenticæ *quas actiones C. de SS. Eccl.* dixeramus, qvum non nemini paradoxa visa, accepissemus, illa latiùs diducere nostra intererat, ne si posthac cathedræ Academicæ ad tempus valedixerimus, arenâ cessisse videremur.

3. Dixeramus *Exec. VIII. Aph. 18.* Centenariam præscriptionem, quam dederat Ecclesiis

Ori-

Orientalibus Justinianus *l.23 C. de SS. Eccles.* postea ad Occidentales quoque porrectam fuisse *Nov. IX.* quam tamen ipse posteà penitùs sustulerit *Nov. CXI.* quadragenariâ restitutâ. *Nov. CXXXI.* Solâ Romanâ centenariam retinente. *Auth. quas action. C. de S S. Eccles.* quam exceptionem de Ecclesiâ Romanâ jamdudum summi impugnarunt JCti quidam, erroribus Irnerii imputantes, quòd mutatio juris in *Nov. CXXXI* non minùs ad Occidentales, quàm Orientales Ecclesias pertinere debeat. Contra mihi visum fuerat, Ecclesiam Romanam jus centenariæ præscriptionis perpetuò retinuisse. Neque nunc qvidem est, cur hanc sententiam mutem, nisi, quod tum largiebar, Irnerii opus Authenticas esse, nunc aliter videatur.

4. De duobus ergò nunc videndum nobis erit, an Irnerius auctor sit excerptorum istorum sive epitomarum, & numquid privatâ an Principis cujusdam auctoritate codici fuerint insertæ. Deinde numquid erraverit, quisquis *Auth. quas actiones*, auctor exstiterit.

CAPUT II.

An Irnerius auctor Authenticarum fuerit?

NItitur assertio huj. quæsiti famâ diuturni temporis. Quòd si auctorem hujus rei quæras, ne-

mo eorum temporum ſcriptor eſt, qui id tradat. Quod unum multum facere poſſit, ad fidem hujc tradito derogandam. Sanè inter recentiores Tiberius Decianus Apolog. pro Jurisprudentiâ adverſus Alciatum *c. 8.n. 6.* id affirmat, ſed qvo auctore, non addit. Memini equidem citatum in hanc rem legiſſe Odofredum in *Auth. qui res, C. de SS. Eccleſ num 3.* Sed nec Odofredus hoc quod requirimus, ibi dicit. Ecce enim hæc ipſius verba: *Or Segnori, vos non debetis hic plus habere in iſtâ Authenticâ: tamen quidam hic habent plus. Sed iſta verba non ſunt juſti, quia non ſunt in corpore Authenticarum, ſed hæc ſunt verba Irnerii.* Hæc Odofredus. Quid clariùs, quàm Odofredum non ipſam *Authenticam; Qui res*, Irnerio adſcribere, ſed quandam ejus laciniam, nempe hæc verba: *Sed meliùs dicitur denegandas omninò eſſe actiones huic acceptori.* Dicit ergò ab Irnerio aliquid ad Authenticas adjectum, ei aliqvid adſutum fuiſſe. Quod & Gloſſa dicit ad *d. Auth qui res.* Nec aliud conficie ex eâdem Gloſſâ ad *Auth. defuncto C. ad SCt. Tertul. verb.* ubi nulla. *lit.* O. quæ ſimiliter verſiculum iſtum; *ubi nulla*, Irnerii eſſe dicit; Authenticam ipſam ab eo eſſe, non dicit. Eadem ratio eſt ejus, quòd Gloſſa habet in *Auth. In ſucceſſione. C. de ſuis & Legitimis.* Ita

enim

enim in fine ait: *Nota: quod hæc verba;* sola naturali: *non sunt de corpore Auth. sed Irnerius posuit.* At posuit ceu glossam, posuit extra textum Authenticæ, interpretandi gratiâ; quæ verba postea in ipsam Authenticam errore librariorum assumta. Itaque frustrà auctoritas gl. allegatur, quippe qvæ id non habet; imò contrarium inde faciliùs colligas. Distinguit enim glossa corpus Authenticæ ab emblemate Irnerii, quod perperam fieret, si Irnerius etiam corporis auctor existeret. Etsi maximè Novellarum corpus intelligas, non tame sequetur, Irnerium authenticas excerpsisse; Sed hoc solùm efficies, desuo hunc aliquid adjecisse.

2. Arthurus Duyk *lib. 1. de auctor. Jur. Civ. cap 4 p m. 60.* Alvarotto tribuit, quasi assereret, ab Irnerio sub Friderico Imp. authenticas fuisse collectas, quas ille misisset ad JCtos Papienses, ut ad LL. Cod. adjungerentur. Sed errat vir diligentissimus. Non enim Alvarottus *procem. feud n 12.* loquitur de his Authenticis, sed de Constitutionibus Friderici Secundi. Citat enim Alvarotus Odofredum ad *Auth. Cass. C. de S S. Eccles.* Verba Odofredi: *Vt unum sciatis, Authenticum quod fuit compositum à Justiniano, habet novem collationes, Postea cum venit Imp. Fridericus*

Junior, misit has Constitutiones ad Civitatem istam Doctoribus LL. ut aptarent eam singulis LL. sub congruentibus titulis: Et ita fecerunt Dd. dum convenerunt in S. Petro, qui istam (Authent. Cassa: *) aptaverunt ad legem istam. Postea quid fecerunt? Dominus Hugolinus post nonam collationem posuit librum Feudalem, & omnes Constitutiones Federici antiqui & Junioris, & aliquas LL. Corradi Imp. & vocatur decima collatio. Sed pauci sunt, qui habent ita ordinatè in libris suis.* Hactenus Odofredus. Cujus ex verbis apparet, eum loqui de Constitutionibus Imp. Friderici, nec Irnerium auctorem ponere, sed JCtos Papienses, nec per temporis rationem ponere potuisse, quum imperante Friderico II. Irnerius jamdudum defunctus esset.

3. Hactenus ergò omni auctoritate destituitur fama, imò suis ipsa auctoribus falsa esse arguitur, de epitomarum auctore Irnerio. Quapropter recentiores auctorem Authenticarum indigitaturi cautiùs loqui solent, & se plerumqve formulâ præmunire: *Irnerius vel quisquis auctor fuerit.* Ita Zas. *in Cons. 4. n. 7. Vol. 1.* Hart. Pistor. *p. 1. q. 2. n. 5.* Ant. Contius *præf. in Cod. Just.* Hotom. *qq. ill. 14. ibi:* si quis vel Irnerius, vel Irnerii similis. Balduin. *protheoriâ Novellar*, Carol.

Mol-

Molinæus *tr. de Commerc. & usur n. 62.* Donell. *Comm. l. 1. c. 10. n. 40.* Matthæus Stephani *procem. N. n 32.* Josephus Maria Svaresius *Notit. Basilicor.* Et Balduin. *infin.* Justiniani sui non unum huic operi manus adhibuisse , sed plures opinatur.

4. Sed ne solùm per destructionem opinionis contrariæ progredi videamur, agedum ostendemus, authenticas quasdam citatas ab his, qui defuncti, priusquam Irnerius nasceretur. Quosdam etiam scriptis inclaruisse, priusquam Irnerius studio juris vacare cœpit. Et constat, Gregorium Magn. Pontificem non ultra viginti quinque annos ab obitu Justiniani sedisse, nempe ab anno 591. adeòque ante Irnerium quingentos ipsos & quod excedit, annos. Hic *lib. XI. Epist. 54.* citat non solùm *Auth. Presbyteros C. de Episcop. & Cler.* Sed & ad verbum refert: *Ne verò, ait, objiciatur, quòd de Clerico hoc loquitur, non de Presbytero, sciendum est, quòd in eâdem Constitutione lib. Cod. 1. legitur appellatione Clericorum & Presbyteros & Diaconos contineri. Verba autem legis sunt ista: Presbyteros & Diaconos, & SubDiaconos, Cantores & Lectores, quos omnes Clericos appellamus.* Hactenus Gregor. Et ne qvis putet, non Authenticæ ab ipso, sed ipsius Novellæ

verba

verba recitari, consignatè addit, quod ea Constitutio exstet lib. 1. Cod. Quamvis autem pro *L. 1. Cod.* legatur in quibusdam exemplaribus *L. 1. Ca*, pro quo Critici Gregoriani ex Conjecturâ rescribunt *L.* 1. *C.* sc. Nov. CXXIII. tamen hæc mera est divinatio, quæ tanti valet, quantum ei quisque tribuit. *Vid. Car. Molin. Lect. Dolan 3.* quem etsi Niellius *Disp. Feud 2 th 5. p. m 29.* hâc de re insectatur, nihil tamen solidi contra eum affert. Equidem captat verbum, *Constitutio*, Niellius, quâ Gregorius utitur, quasi id Authenticis seu epitomis hisce non conveniat, eoque minùs quòd non nisi minimæ sint particulæ prolixæ alicujus Constitutionis. Sed facilè ei occurritur. Non enim dicitur constitutio ex auctoritate excerpentis & contrahentis, aut conceptorum verborum ratione, nec appellatur Constitutio, quatenus est argumentum seu epitome; sed relatione ad originale suum, & ratione sensûs seu dispositionis ipsius. Et quid quæso usitatius, si summam legis alicujus recitamus, quàm dicere; esse Legem hanc vel illam? Ridiculus autem est Niellius quærens, quis tam impudens fuerit, ut *Authent. Sacramenta puberum. C. si advers. vendit.* tantam antiquitatem tribuere ausit Quasi verò sermo sit Molinæo de Authent. Friderici Imper.

Por-

5. Porrò *Auth. Item prædium* & *Auth. sed & permutare. C. dè SS. Eccles.* habentur apud Burchardum & Ivonem, quorum ille scripsit jam anno 1010. qvo tempore nondum natus esse potuit Irnerius, quippe mortuus circa annum 1150. Hic verò etsi paulò recentior est, obiit tamen jam anno 1114. qvum Irnerius quatuordecim demum post annos nempe an. 1128. jus profiteri cœpisset, Novellarumque liber nondum repertus esset. Hunc enim jam pertractatis ab Irnerio Codice, Institutis & pandectis demum repertum fuisse testimonio Odofredi ad l. 82. ff. ad l. Falcid. probant JCti Bononienses, in responsoria ad Nihusium. Similiter *Authent. Qui verò res.* apud eundem Ivonem *part. 3. cap. 185.* habetur. Pluribus aliis proferendis & conquirendis nunc nec otium, nec locus est. Taceo quod Gratianus, qui decretum suum vivo adhuc Irnerio compilavit, ubicunque Authenticas, quod facit frequentissimè, inserit illi, Irnerii nuspiam meminit: Sed inscriptione hac, nova constitutio, utitur. Et Johannes, vetus ille glossator in *Comm. super Nov.* quem Ritterhusio debemus, ad finem cujusque Nov. quænam inde Authenticæ desumtæ, & quo loco Codicis repositæ sint, referens, ne semel Irnerium quidem nominat, proculdubio non omissuri, famâque ac laude rei

gestæ defraudaturi, si autorem eum tum temporis aut credidissent, aut fama tulisset. His addam, quod Alb. Gentilis, disput. de Lib. Jur. civ. scribit c. 6. post Accursium demum Irnerium habitum fuisse auctorem, olim antiqviori tributum, quod & Fichardus in vita recentiorum JCtorum notat.

6. Quare quisquis auctor fuerit, Irnerius non fuit: Sed hoc longè antiquior aliquis, & quidem aut ipse, à quo translationem veterem Novellarum, quod Authenticum dicitur, habemus, aut certè eô non multum inferior. Constat enim translationem Novellarum utramque tam vulgatam, & κατὰ πόδα illam, quâm concisiorem Juliani antecessoris CPolitani, Constitutiones singulas habuisse propriis capitibus distinctas, ita, ut breve singulorum capitum argumentum literis miniatis descriptum esset, ut testatur Contius αὐτόπτης *præfat. in lib. Novellar.* Unde postea & nomen Authenticarum ex Corporis, unde desumtæ, nomine eis mansit. Ergò nec erroris fons est Irnerius, qui nullas hîc agens partes, nihil errare potuit. Utrum verò omnes hæ summæ eôdem tempore subjectæ legibus Codicis fuerint, non possum definire.

7. Nunc, utrum auctoritate publica vim Legis acceperint, videamus. Sanè ab initio expres-

sa

sâ aliquâ sanctione id factum fuisse, affirmare non ausim. Quin tamen perpetuo Urbis Romæ usu in forum receptæ fuerint, & pro normâ actuum moralium habitæ, & in causis decidendis usurpatæ non dubitandum. Quare & hic usus earum pro expressâ sanctione meritò obtinuit. Nihilo tamen minus certũ est, si non Lotharii secundi sanctione expressa, quam Professores Bononienses ad Bartholdum Nihusium allegant, tamen à Friderico I. eas auctoritate Imperatoriâ fuisse donatas. Ita enim de se ipse Imp. in Roncaliensibus Comitiis apud Radevicum *lib. 4. c.3. Nostis,* inquit, *quod jura Civilia nostris beneficiis in summum profecta,* firmata, *ac moribus utentium approbata satis habent roboris.* Si jura Civilia firmata, utique & Authenticæ istæ, si maximè ab Irnerio profectæ essent. Nam hoc tempore Irnerius jam fatis concesserat, & Authenticæ Codici insertæ erant. Neq; hoc doctissimi quidam & antiquitatum periti JCti in dubium magnoperè vocant. Balduin. in protheor. ad Nov. inquit: *Ajunt hancce Novellarum* μετάθεσιν (: nempe quâ insertæ Codici fuêre:) *Factam autoritate Imp Friderici I.* Jos. Mar. Svaresius, quem sæpius jam allegamus: *Ex interpretis hujus translatione decerpsit, quas insuit Codici, Novellarum portiunculas Irnerius, seu quis alius, autoritate Fri-*

derici I. Imp. ut quidam ajunt, id peregit. Wissenb. *syllogâ err. Irn. th. 1. & Baldum citat:* Sed vellem locum addidisset. Nam quæ Baldus habet præludii Feudor. ea ad alias quam Friderici Impp. authenticas pertinere non videntur.

8. At forsan, quòd diximus, Authenticas in perpetuo usu fori Romani & Italia mansisse, nostratibus παραδοξώτερον videbitur, quibus hoc persvasissimum est, post Justinianum in Occidente per Gothos atque Longobardos sepultum fuisse penitus jus Justinianum, usque ad Lotharium Saxonem. Sed hæc plus famæ quam veri habent. Quod enim attinet Gothos, constat ex Epistolâ Gelasii Pontificis apud Gratianum *dist. 10.* Theodoricum Gothorum Regem Juri Romano nihil derogasse. Ita enim ibi Gelasius: *Certum est Magnificentiam vestram Leges Romanorum Principum, quas in negotiis hominum custodiendas esse præcipit, multo magis circa Reverentiam B. Petri Apostoli pro suæ felicitatis augmento velle servari.* Imò Theodoricus ipse in exordio Edicti sui, quod Pithœus edidit, & posteà Lindebrogius Codici suo LL. antiquarum inseruit, ita loquitur, ut constet Romanis LL. ne quaquam derogare voluisse: *salva juris publici reverentia & legibus omnibus cunctorum devotioni servandis.* Etsi maximè Gothi tentassent tale quid, tamen à

Ju-

Justiniano Italiâ pulsis jus Romanorum post liminii jure iterum successisset. Quamvis autem sub Longobardis Italia horũ leges acciperet, constat tamen firmissimis testimoniis, Italos nec ab his coactos hâc lege vivere. Exstat Luitprandi regis Sanctio *l. 2. LL. Longob. tit. 7.* ex quâ mulieres Jus mariti sequi debuisse, ut si Romano nuberent Romanis, sin Longobardo, Longobardicis LL. uiverent, apparet. Et Imp. Lotharius ibid. *leg. 2.* cavet, ut Mulieres Romanæ defunctis maritis Longobardis, ab ejus lege sint absolutæ, & ad suam revertantur Legem. Habetur Codex Legum istarum apud Goldastum Consvet. Imper 11. & Lindenbrogium post fol. 508, Karolus M. in Italiâ utramque, & Romanam & Longobardicam Legem, quantum ad sucessiones, juramenta, & damnorum æstimationes præstandas, retinuit, ut videre *est lib. 2. LL. Longobard. tit. 56. cap. 1.* Et Pipinus Filius *cap. 2.* addit & causas status, & alias querelas. Et Sigonius *lib. 9. de regn. Ital.* testatur, circa annum MVII. consuetudinem tulisse, ut omnes ederent, quâ quisque lege vivere vellet, Romanâ, Longobardâ, Salicâ. Quæ libertas usque ad Lotharium Saxonem duravit, ut constat ex eôdem Sigoniô *lib. 11.* Et in specie de Novellarum observatione & usu exstat insigne testimonium Johannis 8. Pontif. *Epist. 163.* ubi ait, *In*

ſecundo Novellarum Juſtiniani Libro legitur, ut nemo Epiſcopus aut Presbyter aliquem excommunicet antequam cauſa probetur. Intelligit autem Johannes librum 2. Novellarum Juliani, apud quem hæc conſtitutio numero eſt 104. Et Ivo Carnutenſis *Epiſtola 280. ab Eccleſiâ Romanâ commendari & ſervari Novellas Juſtiniani ait.* Denique Joſephus Maria Svareſius refert, quòd Odo, qui vixit anno ſalutis 839. apud Johannem Italum in Odonis vitâ in Bibliothecâ Cluniacenſi, patrem ſuum Abbonem narret memoriter Novellam retinuiſſe, unde ſi quando lis inter parentes fuiſſet exorta, tantam in eum cenſuræ qvoquo modo excreviſſe veritatem, ut undique omnes ad eum confluxerint. Ex quibus ſatis opinor conſtabit, jus Romanorum in Italiâ nunqvam deſiiſſe. Plura adduci poſſent, ſed non opus ſoli lumen accendere. Confer *Dn. Conring. de orig. jur. Germ. c. 21.*

CAPUT III.

An Error in Authenticâ: Quas actiones. ſit commiſſus?

CUm Authentica noſtra duabus conſtet partibus, quarum altera inſtar regulæ ſit, altera exceptionis vicem obtineat, videamus de utraque ordine. Regula hæc eſt: Eccleſiæ & locis religioſis agentibus opponi non poteſt exceptio præ-

præſcriptionis decennii, vicennii, tricennii, ſed ſolummodò quadraginta annorum.

2. Hæ præſcriptiones contra Eccleſiam tum demum cœperunt competere, cum Eccleſia cœpiſſet poſſidere immobilia. Vix autem eſt, ut ante Conſtantinum id contigerit, quem primum ſanxiſſe ſcimus, ut hæc talia Eccleſiæ poſſint relinqui *l.1.C.de SS. Eccl.* Etſi enim in Epiſtolâ Pontificis Pii ſecundâ prædiorum in uſus divinos traditorum occurrat mentio: ſpuria tamen hæc eſt Epiſtola, & merx Mangonis, Iſidori Mercatoris. Ab eo ergo tempore & agere pro his retinendis & reſpondere cœpit, neque alio, quàm communi quorumlibet poſſeſſorum jure uti. Quare quibus in cauſis poſſeſſores alii exceptione præſcriptionis longi vel longiſſimi temporis contra petitores erant tuti; iisdem & contra Eccleſiam ſeſe defendebant. At verò Juſtinianus *in l. 23. C. de SS. Eccleſ.* introduxerat centum annorum præſcriptionem, non ſanè ex certâ ſcientia & motu propriô, ſed inſigni fraude circumventus, quam ex Svida primus, ni fallor, Cujacius obſervavit. A Procopio autem in Hiſtoria arcana prolixè narratam legere eſt. Condidit nempe hanc legem in gratiam Emeſenæ Eccleſiæ, multa vi auri acceptâ. Priscus quidam, *ait Procopius*, apud Emeſenos fuit, alienæ manus perquam

quam ingenioſè mentiendæ peritus, ejuſque fraudis planè idoneus artifex. Porrò Emeſenorum Eccleſiam annis antea non paucis heredem inſtituerat Mammianus, Vir Clariſſimus Patricia dignitate, genere & divitiarum copia illuſtris, Juſtiniano poſtea Principe, Priſcus cenſum familiarum ejus urbis habens, quæcunque florerent opibus, ac ditiſſimæ prædæ eſſe poſſent; harum diligenter obſervat majores, quorum tabulas ſibi conquiſierat; eorumque nomine complures conficit libellos, quibus grandem pecuniam à Mammianô apud ſe depoſitam accepiſſe, eidemque debere ſe illi faterentur. Crediti verò inanibus illis libellis auri ſumma decem millia pondo colligebat. Denique publici tabellionis viri fide & virtute conſpicui, qui ſuperſtite Mammianô civibus tabulas conficiebat, ſuâque manu conſignabat, literas mirum in modum imitatus, ſic eos libellos Emeſenorum Eccleſiæ Procuratoribus tradit; qui partem adqvirendæ pecuniæ, quæ illum maneret pollicerentur. Verùm obſtante lege, quæ reliquas omnes actiones ad tricenariam præſcriptionem prolatat, & quas hypothecarias dicunt, nonnullasqve alias quadragenariâ excludit exceptione; id ineunt conſilii. Pergunt Byzantium ire, vim auri Cæſari deferunt, rogantque ut ſibi eſſe præſtò velit

lit ad tantam civium perniciem. Ille acceptâ pecuniâ mox legem ſcribit, ut actiones, quæ Eccleſiis competerent, non ſtati temporis, ſed centum annorum præſcriptione excluderentur, idque non Emeſæ duntaxat, ſed in univerſo Romano Imperio perinde valeret. Ac tum mittit Longinum virum induſtrium & corpore ſtrenuum, (qui poſtmodum egit Urbis Præfectum) jus illud Emeſenis dicturum firmaturumque. Principio quidem ex confictis illis libellis Emeſenorum Eccleſiæ procuratores, cum in nonnullos cives cauſam bis centum auri pondo tenuiſſent, eos illicò condemnarunt, quibus ex tantâ temporum diſtantiâ, atq; nocte rerum olim geſtarum nulla defenſio ſuppeteret. Quamobrem cum alii tum Emeſenorum primores in magno mœrore jacebant, ſuccenſebantq; calumniatoribus. Sed cum pars maxima civium in id exitii veniret, rem ita eſt Deus moderatus: Priſco hujusce fraudis auctori, ut ad ſe omnes libellos deferret, Longinus imperat, atq; rem detrectanti magnâ impingit alapam vi, ille ictu fortis dexteræ afflictus ſupinus concidit tremensque ac pavidus, remque odoratum Longinum ratus fatetur fraudem, ſicque totius rei ſcenâ detectâ deſitum calumniis eſt. Hactenus Procopius.

3. His ergò artibus inductus Juſtinianus le-

gem tulit, ut in iis, quæ vel per hæreditatem, vel legatum, vel fidei commiſſum relinqueretur piis domibus, Eccleſiis, Xenodochiis, monaſteriis & ſimilibus, & in iis quoque, quæ civitatibus ita relinquerentur, denique in relictis ad redemtionem captivorum, ſive ſint mobilia ſive immobilia, non eſſe locum præſcriptioni, niſi centum annorum.

4. Scripta fuit lex iſta Juſtiniano Coſ. ad Julianum Præfectum Prætorio orientis, anno Chriſti 528. Unde videtur ad ſolas occidentales Eccleſias pertinuiſſe. Quod ex Nov. 9. amplius probat Cujacius 5. Obſ. 5. Quem alii ſecuti fuêre interpretes, Giphanius ad d. l. ut inter. Perez in Codicem de SS. Eccl. num. 25. Quamvis non deſint, qui hoc jus ſtatim ab initio & ad occidentales Eccleſias pertinuiſſe contendant, quòd dicat Procopius: καὶ ταῦτα οὐκ ἐν Ἐμέσῃ μόνον κύρια εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ πᾶσαν τὴν ῥωμαίων ἀρχήν. Sed nihil impedit, quæ Procopius dicit, ad ſolum Orientis imperium reſtringere. Aut ſi maximè voluerit Juſtinianus utrique id commune Imperio eſſe, fieri tamen potuit, ut, ſi quas poſſeſſiones Eccleſia Romana in Oriente poſſideret, quantũ ad eas jus illud Magiſtratus, qui in Oriente erat, Eccleſiæ Romanæ dubium faceret, quaſi ſoli Orienti datum id eſſet, adeòque ad occidentem non pertineret. Quâ ratione viſum fuit Juſtiniano propria conſtitutione cavare Ro-

Quò

manæ Ecclesiæ. Quò faciunt verba haut dubia Nov. 9. Ut sit totius Occidentis, nec non & Orientis, ubi possessiones sitæ inveniuntur. Et paulò inferius: Totius Occidentis Ecclesiis profuturam & in Orientales partes propagandam in quibus aliquid sacrosanctæ possident Ecclesiæ. Et paulò post: *reminiscentes hujus Legis prærogativam non solùm in Occidentalibus partibus Romanæ Ecclesiæ condonamus, sed etiam in Orientalibus partibus, in quibus Ecclesiasticæ urbis Romanæ possessiones sunt vel postea fuerint.*

5. Sed fortè an Novella IX. subdititia est? Ita Duarenus vult, quem sequitur Cisnerus *ad l. 1. de usu cap. n. 14.* Dominus Wissenbachius *de Error. Irner. th. 3.* ubi ait, eam spuriam certissimis argugumentis probari posse. Et Dominus Thabor *Partit. Element. p. 2. th. 22. §. male Ergò.* Sed hæc argumenta me parùm movent, quæ hæc ferè sunt: Quia Nov. 9. non reperiatur hodiè in Codice Græco. Deinde qui præscriptionem nuncupet præsidium impium, quod genus loquendi magis Pontificis alicujus quam Justiniani aut JCti videatur. Et Wissenbachius Excerc. ad n. 20. lit. 41. th. 2. quia non inveniatur in Basilico. Quæ omnia non sunt tanti. Et primùm quòd ajunt Græcam formam deesse, quid refert? Quasi verò hæc sola sit earum, quæ latinè promulgatæ. Sunt

 enim

enim præter hanc Nov. 11, 23. 62 143 & 150. teste Antonio Augustino *Paratit. ad Novell.* Sed neque textus Græcus is est, cui ceu Authentico fideque tutò possis. Est enim in hunc usque diem incertum, an hic, quem habemus, Justiniani fuerit, necne? Nec enim is visus fuit ante quàm Gregorius Haloander edidisset primùm Noribergæ. ann. 1531. & desiderabantur tum aliquot Constitutiones Graecae, quas partim postea supplevit Heervagius, partim Schringerus ex Libro Cardinalis Bessarionis Bibliothecae Venetae relicto. *Vide Ant. August. lib. 2. Emend. cap 8.* & quis praestabit mihi etiam nunc eas haberi integras, emendatas, & Justiniani primigenias? *Græcus ille Novellarum Codex*, inquit, Carolus Molinaeus *de usur. n. 67. quem Haloander Latinum fecit, adhuc minus prototypus est Novellarum: imò longiùs recedit & discrepat à prototypo non solùm in nativâ literâ, sed etiam in sententiâ, quàm liber Authenticorum, qui vulgi manibus teritur. Ipse enim ex multis deprehendi, Codicem illum Græcum Haloandri fuisse transscriptum ex libro privato cujusdã Græci Scholastici vel Studiosi Juris, qui in libro suo proprii usus gratiâ multa super textu & in margine ejus notaverat, præcipuè circà ea, in quibus posteriores Novellæ corrigunt vel limitant priores, quæ omnia erant à privato homine in textu mutata, &*

margi-

margini addita, successione temporis, dum libri ad vetustatem vergentes imperitorum opera transscriberentur, desultaverunt in textum ipsius literæ textualis. Alb. Gentilis, JCtus exquisiti judicii *disput. de litib. jur. civ. cap. 7. p.m. 65. De textu ipsius Justiniani Græco non constat satis, qui sit, aut ubi sit,* inquit, & porrò: *Cujacius veterem interpretem ex alio exemplari Græco fecisse suam interpretationem scribit, quod & nemo non videt, collatis libris & præcipuè rubricis.* Et omninò verum est, translationem Novellarum illam vulgatam, quæ nomine Authentici hodieque usurpatur, longè esse fideliorem. Equidem non latet mihi, esse, qui autorem translationis hujus Bulgarum Pisanum JCtum & Poëtam Græcè doctum, à quo Modestinum de Excusat: & tutorum, Latio donatum habemus, ferant, ut Alciatus & Covarruvias, ab Antonio autem Augustino Berguncionem Pisanum laudari: sed certior longè in hisce Criticis Cujacii, Molinæi, Contii, Balduini, ut magistrorum sententia est, qui hunc interpretem Bulgaro & Berguncione longè antiquiorem docent, rationibus irrefragabilibus. Inprimis, quòd Gregorius M. Pontif. in locis apud Gratian. *can. 35. caus. 11. qu 1.* relatis & Raymundum *tit. de testibus cap. 1.* ubi *cap. ult. Nov. 90. de testibus* citat, hujus interpretis verba recitat. In Concilio quo-

gestæ defraudaturi, si autorem eum tum temporis aut credidissent, aut fama tulisset. His addam, quod Alb. Gentilis, disput. de Lib. Jur. civ. scribit c. 6. post Accursium demum Irnerium habitum fuisse auctorem, olim antiqviori tributum, quod & Fichardus in vita recentiorum JCtorum notat.

6. Quare quisquis auctor fuerit, Irnerius non fuit: Sed hoc longè antiquior aliquis, & quidem aut ipse, à quo translationem veterem Novellarum, quod Authenticum dicitur, habemus, aut certè eô non multum inferior. Constat enim translationem Novellarum utramque tam vulgatam, & κατὰ πόδα illam, quâm concisiorem Juliani antecessoris CPolitani, Constitutiones singulas habuisse propriis capitibus distinctas, ita, ut breve singulorum capitum argumentum literis miniatis descriptum esset, ut testatur Contius αὐτόπτης *præfat. in lib. Novellar.* Unde postea & nomen Authenticarum ex Corporis, unde desumtæ, nomine eis mansit. Ergò nec erroris fons est Irnerius, qui nullas hîc agens partes, nihil errare potuit. Utrum verò omnes hæ summæ eôdem tempore subjectæ legibus Codicis fuerint, non possum definire.

7. Nunc, utrum auctoritate publica vim Legis acceperint, videamus. Sanè ab initio expres-

sa

sâ aliquâ ſanctione id factum fuiſſe, affirmare non auſim. Quin tamen perpetuo Urbis Romæ uſu in forum receptæ fuerint, & pro normâ actuum moralium habitæ, & in cauſis decidendis uſurpatæ non dubitandum. Quare & hic uſus earum pro expreſſâ ſanctione meritò obtinuit. Nihilo tamen minus certū eſt, ſi non Lotharii ſecundi ſanctione expreſſa, quam Profeſſores Bononienſes ad Bartholdum Nihuſium allegant, tamen à Friderico I. eas auctoritate Imperatoriâ fuiſſe donatas. Ita enim de ſe ipſe Imp. in Roncalienſibus Comitiis apud Radevicum *lib. 4. c.3. Noſtis,* inquit, *quod jura Civilia noſtris beneficiis in ſummum profecta,* firmata, *ac moribus utentium approbata ſatis habent roboris.* Si jura Civilia firmata, utique & Authenticæ iſtæ, ſi maximè ab Irnerio profectæ eſſent. Nam hoc tempore Irnerius jam fatis conceſſerat, & Authenticæ Codici inſertæ erant. Neq; hoc doctiſſimi quidam & antiquitatum periti JCti in dubium magnoperè vocant. Balduin. in protheor. ad Nov. inquit: *Ajunt hancce Novellarum* μετάθεσιν (: nempe quâ inſertæ Codici fuêre:) *Factam autoritate Imp Friderici I.* Joſ. Mar. Svareſius, quem ſæpius jam allegamus: *Ex interpretis hujus translatione decerpſit, quas inſuit Codici, Novellarum portiunculas Irnerius, ſeu quis alius, autoritate Fri-*

 derici

derici I. Imp. ut quidam ajunt, id peregit. *Wissenb. syllogâ err. Irn. th. 1. & Baldum citat:* Sed vellem locum addidisset. Nam quæ Baldus habet prælu- dii Feudor. ea ad alias quam Friderici Impp. au- thenticas pertinere non videntur.

8. At forsan, quòd diximus, Authenticas in perpetuo usu fori Romani & Italia mansisse, nostratibus παραδοξώτερον videbitur, quibus hoc persvasissimum est, post Justinianum in Occiden- te per Gothos atque Longobardos sepultum fu- isse penitus jus Justinianum, usque ad Lotharium Saxonem. Sed hæc plus famæ quam veri habent. Quod enim attinet Gothos, constat ex Episto- lâ Gelasii Pontificis apud Gratianum *dist. 10.* The- odoricum Gothorum Regem Juri Romano ni- hil derogasse. Ita enim ibi Gelasius: *Certum est Magnificentiam vestram Leges Romanorum Prin- cipum, quas in negotiis hominum custodiendas esse præcipit, multo magis circa Reverentiam B. Petri Apostoli pro suæ felicitatis augmento velle serva- ri.* Imò Theodoricus ipse in exordio Edicti sui, quod Pithœus edidit, & posteà Lindebro- gius Codici suo LL. antiquarum inseruit, ita lo- quitur, ut constet Romanis LL. ne quaquam de- rogare voluisse: *salva juris publici reverentia & legibus omnibus cunctorum devotioni servandis.* Etsi maximè Gothi tentassent tale quid, tamen à

Ju-

Justiniano Italiâ pulsis jus Romanorum post liminii jure iterum successisset. Quamvis autem sub Longobardis Italia horū leges acciperet, constat tamen firmissimis testimoniis, Italos nec ab his coactos hâc lege vivere. Exstat Luitprandi regis Sanctio *l. 2. LL. Longob. tit. 7.* ex quâ mulieres Jus mariti sequi debuisse, ut si Romano nuberent Romanis, sin Longobardo, Longobardicis LL. viverent, apparet. Et Imp. Lotharius ibid. *leg. 2.* cavet, ut Mulieres Romanæ defunctis maritis Longobardis, ab ejus lege sint absolutæ, & ad suam revertantur Legem. Habetur Codex Legum istarum apud Goldastum Consvet. Imper 11. & Lindenbrogium post fol. 508, Karolus M. in Italiâ utramque, & Romanam & Longobardicam Legem, quantum ad sucessiones, juramenta, & damnorum æstimationes præstandas, retinuit, ut videre *est lib. 2. LL. Longobard. tit. 56. cap. 1.* Et Pipinus Filius *cap. 2.* addit & causas status, & alias querelas. Et Sigonius *lib. 9. de regn. Ital.* testatur, circa annum MVII. consuetudinem tulisse, ut omnes ederent, quâ quisque lege vivere vellet, Romanâ, Longobardâ, Salicâ. Quæ libertas usque ad Lotharium Saxonem duravit, ut constat ex eôdem Sigoniô *lib. 11.* Et in specie de Novellarum observatione & usu exstat insigne testimonium Johannis 8. Pontif. *Epist. 163.* ubi ait, *In*

ſecundo Novellarum Juſtiniani Libro legitur, ut nemo Epiſcopus aut Presbyter aliquem excommunicet antequam cauſa probetur. Intelligit autem Johannes librum 2. Novellarum Juliani, apud quem hæc conſtitutio numero eſt 104. Et Ivo Carnutenſis *Epiſtola 280. ab Eccleſiâ Romanâ commendari & ſervari Novellas Juſtiniani ait.* Denique Joſephus Maria Svareſius refert, quòd Odo, qui vixit anno ſalutis 839. apud Johannem Italum in Odonis vitâ in Bibliothecâ Cluniacenſi, patrem ſuum Abbonem narret memoriter Novellam retinuiſſe, unde ſi quando lis inter parentes fuiſſet exorta, tantam in eum cenſuræ qvoquo modo excreviſſe veritatem, ut undique omnes ad eum confluxerint. Ex quibus ſatis opinor conſtabit, jus Romanorum in Italiâ nunqvam deſiiſſe. Plura adduci poſſent, ſed non opus ſoli lumen accendere. Confer *Dn. Conring. de orig. jur. Germ. c. 21.*

CAPUT III.

An Error in Authenticâ: Quas actiones. ſit commiſſus?

CUm Authentica noſtra duabus conſtet partibus, quarum altera inſtar regulæ ſit, altera exceptionis vicem obtineat, videamus de utraque ordine. Regula hæc eſt: Eccleſiæ & locis religioſis agentibus opponi non poteſt exceptio præ-

præſcriptionis decennii, vicennii, tricennii, ſed ſolummodò quadraginta annorum.

2. Hæ præſcriptiones contra Eccleſiam tum demum cœperunt competere, cum Eccleſia cœpiſſet poſſidere immobilia. Vix autem eſt, ut ante Conſtantinum id contigerit, quem primum ſanxiſſe ſcimus, ut hæc talia Eccleſiæ poſſint relinqui *l.1.C.de SS.Eccl.* Etſi enim in Epiſtolâ Pontificis Pii ſecundâ prædiorum in uſus divinos traditorum occurrat mentio: ſpuria tamen hæc eſt Epiſtola, & merx Mangonis, Iſidori Mercatoris. Ab eo ergo tempore & agere pro his retinendis & reſpondere cœpit, neque alio, quàm communi quorumlibet poſſeſſorum jure uti. Quare quibus in cauſis poſſeſſores alii exceptione præſcriptionis longi vel longiſſimi temporis contra petitores erant tuti, iisdem & contra Eccleſiam ſeſe defendebant. At verò Juſtinianus *in l. 23.C.de SS.Eccleſ.* introduxerat centum annorum præſcriptionem, non ſanè ex certâ ſcientia & motu propriô, ſed inſigni fraude circumventus, quam ex Svida primus, ni fallor, Cujacius obſervavit. A Procopio autem in Hiſtoria arcana prolixè narratam legere eſt. Condidit nempe hanc legem in gratiam Emeſenæ Eccleſiæ, multa vi auri acceptâ. Priscus quidam, *ait Procopius*, apud Emeſenos fuit, alienæ manus per-

quam

quam ingeniosè mentiendæ peritus, ejusque fraudis planè idoneus artifex. Porrò Emesenorum Ecclesiam annis antea non paucis heredem instituerat Mammianus, Vir Clarissimus Patricia dignitate, genere & divitiarum copia illustris, Justiniano postea Principe, Priscus censum familiarum ejus urbis habens, quæcunque florent opibus, ac ditissimæ prædæ esse possent; harum diligenter observat majores, quorum tabulas sibi conquisierat; eorumque nomine complures conficit libellos, quibus grandem pecuniam à Mammianô apud se despositam accepisse, eidemque debere se illi faterentur. Crediti verò inanibus illis libellis auri summa decem millia pondo colligebat. Denique publici tabellionis viri fide & virtute conspicui, qui superstite Mammianô civibus tabulas conficiebat, suâque manu consignabat, literas mirum in modum imitatus, sic eos libellos Emesenorum Ecclesiæ Procuratoribus tradit, qui partem adqvirendæ pecuniæ, quæ illum maneret pollicerentur. Verùm obstante lege, quæ reliquas omnes actiones ad tricenariam præscriptionem prolatat, & quas hypothecarias dicunt, nonnullasqve alias quadragenariâ excludit exceptione; id ineunt consilii. Pergunt Byzantium ire, vim auri Cæsari deferunt, rogantque ut sibi esse præstò velit

lit ad tantam civium perniciem. Ille acceptâ pecuniâ mox legem ſcribit, ut actiones, quæ Eccleſiis competerent, non ſtati temporis, ſed centum annorum præſcriptione excluderentur, idque non Emeſæ duntaxat, ſed in univerſo Romano Imperio perinde valeret. Ac tum mittit Longinum virum induſtrium & corpore ſtrenuum, (qui poſtmodum egit Urbis Præfectum) jus illud Emeſenis dicturum firmaturumque. Principio quidem ex confictis illis libellis Emeſenorum Eccleſiæ procuratores, cum in nonnullos cives cauſam bis centum auri pondo tenuiſſent, eos illicò condemnarunt, quibus ex tantâ temporum diſtantiâ, atq; nocte rerum olim geſtarum nulla defenſio ſuppeteret. Quamobrem cum alii tum Emeſenorum primores in magno mœrore jacebant, ſuccenſebantq; calumniatoribus. Sed cum pars maxima civium in id exitii veniret, rem ita eſt Deus moderatus: Priſco hujusce fraudis auctori, ut ad ſe omnes libellos deferret, Longinus imperat, atq; rem detrectanti magnâ impingit alapam vi, ille ictu fortis dexteræ afflictus ſupinus concidit tremensque ac pavidus, remque odoratum Longinum ratus fatetur fraudem, ſicque totius rei ſcenâ detectâ deſitum calumniis eſt. Hactenus Procopius.

3. His ergò artibus inductus Juſtinianus legem

C

gem tulit, ut in iis, quæ vel per hæreditatem, vel legatum, vel fidei commissum relinqueretur piis domibus, Ecclesiis, Xenodochiis, monasteriis & similibus, & in iis quoque, quæ civitatibus ita relinquerentur, denique in relictis ad redemtionem captivorum, sive sint mobilia sive immobilia, non esse locum præscriptioni, nisi centum annorum.

4. Scripta fuit lex ista Justiniano Cos. ad Julianum Præfectum Prætorio orientis, anno Christi 528. Unde videtur ad solas occidentales Ecclesias pertinuisse. Quod ex Nov. 9. amplius probat Cujacius 5. Obs. 5. Quem alii secuti fuere interpretes, Giphanius ad d. l. ut inter. Perez in Codicem de SS. Eccl. num. 25. Quamvis non desint, qui hoc jus statim ab initio & ad occidentales Ecclesias pertinuisse contendant, quòd dicat Procopius: καὶ ταῦτα οὐκ ἐν Εμέσει μόνον κύρια εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ πᾶσαν τὴν ῥωμαίων ἀρχήν. Sed nihil impedit, quæ Procopius dicit, ad solum Orientis imperium restringere. Aut si maximè voluerit Justinianus utrique id commune Imperio esse, fieri tamen potuit, ut, si quas possessiones Ecclesia Romana in Oriente possideret, quantū ad eas jus illud Magistratus, qui in Oriente erat, Ecclesiæ Romanæ dubium faceret, quasi soli Orienti datum id esset, adeòque ad occidentem non pertineret. Quâ ratione visum fuit Justiniano propria constitutione cavare Ro-

Quò

manæ Ecclesiæ. Quò faciunt verba haut dubia Nov. 9. Ut sit totius Occidentis, nec non & Orientis, ubi possessiones sitæ inveniuntur. Et paulò inferius: Totius Occidentis Ecclesiis profuturam & in Orientales partes propagandam in quibus aliquid sacrosanctæ possident Ecclesiæ. Et paulò post: *reminiscentes hujus Legis prærogativam non solùm in Occidentalibus partibus Romanæ Ecclesiæ condonamus, sed etiam in Orientalibus partibus, in quibus Ecclesiasticæ urbis Romanæ possessiones sunt vel postea fuerint.*

5. Sed fortè an Novella IX. subdititia est? Ita Duarenus vult, quem sequitur Cisnerus *ad l. 1. de usucap. n. 14.* Dominus Wissenbachius *de Error. Irner. th. 3.* ubi ait, eam spuriam certissimis argugumentis probari posse. Et Dominus Thabor *Partit. Element. p. 2. th. 22. § male Ergò.* Sed hæc argumenta me parùm movent, quæ hæc ferè sunt: Quia Nov. 9. non reperiatur hodiè in Codice Græco. Deinde qui præscriptionem nuncupet præsidium impium; quod genus loquendi magis Pontificis alicujus quam Justiniani aut JCti videatur. Et Wissenbachius Excerc. ad n. 20. tit. 41. th. 2. quia non inveniatur in Basilico. Quæ omnia non sunt tanti. Et primùm quòd ajunt Græcam formam deesse, quid refert? Quasi verò hæc sola sit earum, quæ latinè promulgatæ. Sunt

 enim

enim præter hanc Nov. 11. 23. 62. 143 & 150. teste Antonio Augustino *Paratit. ad Novell.* Sed neque textus Græcus is est, cui ceu Authentico fidere tutò possis. Est enim in hunc usque diem incertum, an hic, quem habemus, Justiniani fuerit, necne? Nec enim is visus fuit ante quàm Gregorius Haloander edidisset primùm Noribergæ. ann. 1531. & desiderabantur tum aliquot Constitutiones Graecae, quas partim postea supplevit Heervagius, partim Schringerus ex Libro Cardinalis Bessarionis Bibliothecae Venetae relicto. *Vide Ant. August. lib. 2. Emend. cap 8.* & quis praestabit mihi etiam nunc eas haberi integras, emendatas, & Justiniani primigenias? *Græcus ille Novellarum Codex*, inquit, Carolus Molinaeus *de usur. n. 67. quem Haloander Latinum fecit, adhuc minus prototypus est Novellarum: imò longiùs recedit & discrepat à prototypo non solùm in nativâ literâ, sed etiam in sententiâ, quàm liber Authenticorum, qui vulgi manibus teritur. Ipse enim ex multis deprehendi, Codicem illum Græcum Haloandri fuisse transscriptum ex libro privato cujusdã Græci Scholastici vel Studiosi Juris, qui in libro suo proprii usus gratiâ multa super textu & in margine ejus notaverat, præcipuè circa ea, in quibus posteriores Novellæ corrigunt vel limitant priores, quæ omnia erant à privato homine in textu mutata, & margi-*

margini addita, successione temporis, dum libri ad vetustatem vergentes imperitorum opera transscriberentur, desultaverunt in textum ipsius literæ textualis. Alb. Gentilis, JCtus exquisiti judicii *disput. de litib. jur. civ. cap. 7. p.m. 65. De textu ipsius Justiniani Græco non constat satis, qui sit, aut ubi sit*, inquit, & porrò: *Cujacius veterem interpretem ex alio exemplari Græco fecisse suam interpretationem scribit, quod & nemo non videt, collatis libris & præcipuè rubricis.* Et omninò verum est, translationem Novellarum illam vulgatam, quæ nomine Authentici hodieque usurpatur, longè esse fideliorem. Equidem non latet mihi, esse, qui autorem translationis hujus Bulgarum Pisanum JCtum & Poëtam Græcè doctum, à quo Modestinum de Excusat: & tutorum, Latio donatum habemus, ferant, ut Alciatus & Covarruvias, ab Antonio autem Augustino Bergoncionem Pisanum laudari: sed certior longè in hisce Criticis Cujacii, Molinæi, Contii, Balduini, ut magistrorum sententia est, qui hunc interpretem Bulgaro & Bergoncione longè antiquiorem docent, rationibus irrefragabilibus. Inprimis, quòd Gregorius M. Pontif. in locis apud Gratian. *can. 35. caus. 11. qu. 1.* relatis & Raymundum *tit. de testibus cap. 1.* ubi *cap. ult. Nov. 90. de testibus* citat, hujus interpretis verba recitat. In Concilio quo-

queParisiensi antiquissimo & tempore S. Ludovici habito recitatur ex veteri istâ translatione Novæ. CXIII. integer locus, ubi etiam Nov. CXXIII. appellatur exstat ille locus apud Ivonem Panormiæ suæ part. 5. Vide omninò *Ant. Concium præfat. in lib 2. Novellar.* ubi addit LL. Caroli M. filiorumque ejus ac nepotum hâc translatione esse plenas. Et Isidorum lib. Canon. Eccl. integram Nov. 42. de depositione Anthimi ex eâdem veteri translatione sumsisse, præter innumera veterum Pontificum scripta, Ivonis Burckardi, Gratiani, Johannis Satisberiensis, ubi multæ paginæ hujus translationis contineantur. Et quia plerique horum Scriptorum Justiniani seculo proximi fuerint, rectè concluditur, interpretem hunc Justiniani tempore vel non multò pòst edidisse versionem suam. *Vid. Cujac. 3. Obs. 36. Molin. Lect. Dolan. 3. num. 20. Balduin. Præf. Scholior. ad Nov. Josephus Maria Suaresius notit. Basil.*

6. De hujus versione ita sentit Concius, esse qvidem injucundam & salebrosam, sed id non tam interpretis accidisse culpâ, quàm præcepto Justiniani, qui ita demum in aliam Lingvam LL. transferre permisit, si modo sub eodem ordine eademque verborum consequentiâ, quod Græci κατὰ πόδας dicunt transferrentur. Eamque ex Græco

Exem-

Exemplari longè fideliore & integriore prodiisse, quàm aut Halvandrinam (quæ à quodam privato homine propriâ autoritate contaminata sit) aut Scringerianam, quæ suas lacunas habeat, & nullam Latinarum contineat. Et ut Halvandrinam elegantiorem esse non negat, ita pronunciat vulgatam fideliorem. Et alibi ex perfectiore exemplari Græco eandem factam interpretationem, quam quale quod nos habemus, scribit. Et Paulus Castrensis cum Philippo Cornæo in Auth. hoc amplius eam pactum Justiniani legitimum agnoscunt.

7. Non magis movet, quòd hæc Nov. 9. inter Græcas non appareat, nec in Basilicis habeatur. Quam multæ in Basilicis aliæ perinde non habentur? & propria hæc ratio est, quòd Basilica soli Orienti scriberentur. Jamdudum enim Impp. CPolitani non solùm Imperio, sed & spe imperandi Occidenti exciderant, cum Basilius Macedo cum Filio Leone Basilica procuderent. Quid? quod omninò in Basilicis hoc privilegium præscriptionis secularis haberi testetur ecloga Basilicorũ? Deniq; hoc genus loquendi, quo utitur Nov. cur magis Pontificem quàm Imp. prodat, Duarenus non ostendit, cujus hæc ratio est, nec causæ quicquam dici potest. Quòd usucapionem vel præscriptionem vocet impium præsidium argu-

mentum

mentum longè imbecillius est, quàm ut genuinam originem aut JCtum auctorem inficietur, si præsertim cogites adfectum Justiniani erga Ecclesias tantum non superstitiosum, nec simpliciter impium vocat, sed intuitu eorum qui contra Ecclesiam temerè malave fide usuri sint. Quasi verò res per se legitima & pia ab usu perversôq; utentis fine non possit dici impia? Confer Ar. Pinel. ad Authent. nisi tricenna Cod. de bon. mater. num. 40.

8. Necquicquam contra facit Primatus Præsuli Romani ibi tributus, ob quem νοθείας arguit, Novellam Cinnerus. Sed cur non eodem argumento & Novellam CXXXI. cap. 2. ut spuriam rejicit, ubi Primatus omnium Sacerdotium eidem Episcopo Romano tribuitur. Et quidem ex Decreto sanctarum Synodorum. Quam Nov. pro hâc sententiâ allegat etiam Nilus Thessalonicensis Archiepiscopus περὶ τῆς τοῦ Πάπα ἀρχῆς & centesimum numerat, & quid faciet Basilicis, ubi lib. 5. tit. 3. cap. 3. ita habetur: θεσπίζομεν κατὰ τοὺς αὐτῶν (sc. κανόνων καὶ νόμων.) ὅρους τὸν ἁγιώτατον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Πάπαν πρῶτον εἶναι πάντων τῶν ἱερέων. Quid Constantini & Sylvestrum Papam rescripto, quod habet Balsamo *ad tit. 8. Nomocan. Photii?* Quod homo Græciæ Ecclesiæ addictissimus nunquam potuisset, si falsi fuisset suspectum. Et certè

tè Primatus Ordinis, quem Episcopus Romanus Impp. beneficio obtinuit, tam certus est, ut nulla dubitandi idonea ratio afferri contra possit. Sed nec erat, cur post Hotomannum Wissenbachius *legem, inter claras. C. de Summâ Trin.* ob eandem causam rejiceret, cujus Epistolæ præter alios Liberatus *in Breviario. c. 20.* nec non Epistolæ Justiniani ad Agapetum, in Epist. Agapeti *tom. 1. Epist. Pont. Rom.* & Paratitla Græca à Leunclavio versa meminerunt, & habent Basilica. Quam profectò ita asserit Cujacius, post Alciatum, *12. Observ. 26.* ut nihil solidi habeat quod opponat Wissenbachius. *Confer Raguelium ad l. 6. & seqq. C. de Sum. Trin. & Baron. ad a. 534. n. 34. & seqq.* ubi Hotomannum omnibus penitus armis exuit, præsertim à n. 31.

9. Nec multum officit, quod Justus Meyerus JCtus longè doctissimns contra Scioppium p. m. 27. Novæ. 9. impingit, faciliùs eam corrumpi potuisse, formâ Græcâ deperditâ. Sed quid si Græcè unquam scripta non fuit? Sanè periculum hoc vel metus ad omnes reliquas Constitutiones Latinas pertinet ex æquo, in quibus tamen nemo, quòd Græcè non scriptæ, desiderat. Majoris momenti dubium est, quod idem Meyerus ciet ex Chronologiâ. Subscriptio enim habet Belisarium COS. quo notatur A. D. 535. At Johannes II.

Pontif. ad quem Nov. 9. ſcripta eſt, deſiit Papa eſſe anno 34.. ubi ſuceſſit ei Agapetus. Sed hæc ita quidem creduntur. At unde conſtat Johannem anno 534. eſſe mortuum, ad quem annô ſequente nempe 535. ſynodalis Epiſtola ex Concilio Africano miſſa reperitur apud Baronium ad A. 535 n. 21. & Anaſtaſius hoc demum anno eum eſſe mortuum conſignatè tradit.

10. Hæc quidem de Regulâ Authenticæ noſtræ ſufficiant. Sequitur jam Exceptio: *Solâ Romanâ Eccleſiâ gaudente centum annorum ſpatiô vel privilegio.* Ergonè Novæ. 9. non derogavit Juſtinianus per poſteriores, ſc. CXI. & CXXXI. cap. 6. & Edictum 5. Cum enim Authentica noſtra ex Nov. CXXXI. contracta ſit, quæ Eccleſiam Romanam, à generali regulâ de quadragenariâ præſcriptione non excipit, utiq; hoc facinus Irnerii, aut Irnerio ſimilis erit. *Hic Rhodus, hîc ſaltandum!*

11. Valde autem contra veritatem hujus exceptionis militat, quòd non appareat, qua ratione plus Occidenti, quàm Orienti tribuatur, quod objicit *Cujac. 5. Obſ. 5. Giphan. ad l. 32. C. de SS. Eccl. VVeſenb. d. l. th. 3. Rittershuſius par. 11. n. 10.* Inprimis, quia Julianus Anteceſſor Juſtiniano σύχχρονος in ſua Epitome *Nov. 131.* exceptionem non agnoſcat, ſed generaliter locis religioſis præſcriptionem quadragenariam reſtitutam tradat, Gregorius a. M. Epiſcopus Romanus contra

tra

tra Ecclesiam Romanam præscriptionem quadragenariam admittit. Unde apparet, paulò post Justinianum in Occidente & contra Ecclesiam R. quoque correctorias Novellas, nempe CXI. & CXXXI. admissas fuisse, Locus Gregorii *lib. 1. Epist. 9 ad Petrum Subdiaconum*, ita habet: *Si monasterium fines, de quibus causatio mota est, inconquussos XL. annis possedisse repereris nullam deinceps, etiamsi quid sacræ Romanæ Ecclesiæ competere potuit, patiaris sustinere calumniam, sed quietem illorum inconquussam, omnibus modis procurare.* Quam Epistolam Gratianus Decreto suo *can. volumus. 2. caus. 16. q 4.* inseruit. Hincmarus Rhemensis *opusc. 44 cap. 32.* ait: *anni XXX. secundùm LL. publicas & juxta constitutionem Ecclesiasticam, ut demonstrat Gelasius P.P. humanas adimunt quæstiones, & Justinianá lege ac Decreto B. Gregorii ex eadem lege promulgato, negotia inter venerabiles Ecclesias ac monasteria, locaque religiosa anni XL. determinant.* Ecce quid clarius quàm legem Justinianam non minùs ad Ecclesias Occidentales, quàm Orientales pertinere, eamque insuper Gregorii Decreto hôc modô acceptam, expositamque. Imò jam ante Hincmarum Carolus M. & Ludovicus Impp. Kapitul *lib. 5. c. 236.* hanc legem repetiverant, quod valido est argumento, eam ita in usu fori repertam â se-

ſe, conſtitutione ſuâ approbatam fuiſſe. Svadet etiam ῥῆσις *d. c. 236.* quæ omninô Authenticam noſtram redolet. Id quod agnoſcit & Accurſ. *in auth. quas actiones in ult. Schol.* ubi concludit quòd nulla ſit differentia inter Eccleſiam Romanam & Orientales, quod probavit Petrus & Salycetus *ib. num. 1.* Denique nec in Baſilicis quidquam de hac exceptione. Vide *lib. 5. tit.* 2. *c.* 23. ibi: πᾶσα ἀγωγὴ προσήκουσα σεπτῷ οἴκῳ, εἴτε προσωπικὴ, εἴτε ὑποθηκαρία ἐστὶν, οὐχ ὑπερβαίνει τὰ τεσσαράκοντα ἔτη. *Omnis actio religioſæ domui competens, ſive perſonalis ſive hypothecaria, non transſcendit annos XL.*

12. Quid ergò fiet exceptioni iſti? Anne dicendum videtur, quod aliis authenticis contigiſſe ſuprà diximus, id etiam huic, ut lacinia ei asſuta fuerit, Irnerio interpolante? An verò jam non ſatis erroris tenetur Irnerius, quem tamen ab eo amovere, ſuprà remis & velis contendimus? Sed adhuc ſalva res eſt. Et etiamnum teneo, Eccleſiam Romanam Nov. CXI, ad ſe pertinuiſſe, nunquam crediɗiſſe, adeoque ex praxi quisquis auctor eſt *Auth. Quas actiones* hauſiſſe exceptionem.

13. Cum enim d. Nov. CXI. legem, *ut inter* abroget, quam ad Romanam Eccleſiam non pertinuiſſe, ſed ſoli Orienti datam pleriq; omnes agno-

agnoſcunt utique non potuit credere Eccleſia Occidentis, ſibi quidquam ademtum eſſe: Sed Imp. quod Orienti dederat, eidem abſtulit. Occidenti autem cum d. l. nihil erat. Nihil ergò ei ademtum. Quod inde magis firmatur, quod *Nov, CXI.* ad ſolum Præf. Præt. Orientis Theodotum miſſa, cui ſanè promulgare eam in Occidente, qui proprio Præfecto paruit, jus non erat. Imò Romæ publicari non potuit, Gothis in Italia per abſentiam Beliſarii vires reſumentibus, Rege Totilâ, & urbe Româ Græcis infenſa ob miſſum in exilium Sylverium Pontificem cum aliis plurimis. Quare cum nec animum Juſtiniano per Novellas poſteriores anteriori IX. derogaturo, nec ſucceſſum ſi maximè voluiſſet, fuiſſe, vel eſſe potuiſſe, oſtenſum ſit, nihil eſt, cur Romani, ſemel quod accepiſſent, ſponte abjicerent aut repudiarent. Porrò non parũ ad rem facit, quod in Eclogâ Baſilicorum l. 3. tit. 3. Scholiaſta teſtatur, in Baſilicis eodem libro 3. tit. 1. c. 9. haberi, Eccleſiam Romanam habere centum annorum præſcriptionem. Quæ verba etſi hodie in Baſilicis prout à Fabrotto edita, dicto loco non reperiuntur, non tamen inde fidei Scholiaſtæ quidquam derogatur. Ita autem habent Scholiaſtæ verba: Ἀνάγνωθι κατὰ τοῦ βιβλίου τούτου τιτλ. α. κεφάλ. ιϛ. καὶ λε κατὰ, λϛ, καὶ, μγ΄. καὶ κεφάλ. θ. ἐν ᾧ φησὶ τα-

τῇ τ̃ Ἐκκλησίας Ῥώμης τῦ ἔχειν αὐτῶν τὴν τῶν ρ. χρόνων παραγραφήν. Quare non moramur Julianum, cui propositum fuit Novellas Græcas vertere: Novellam. IX. autem quia Latina erat non habuit, cur attingeret. Nec aliud quid nobis Epiſtola Gregorii perſvadet. Quomodo enim uſus fori Romani eâ interpretatus fuerit, Gratianus d. l. oſtendit, quod nimirum tùm contra Eccleſiam Romanam, qvadragenaria currat præſcriptio, ſi cum Monaſterio res ſit. Eſt itaque hic caſus exceptus, quo remoto regula manet inconcuſſa. Quod omninò inſinuare mihi voluiſſe Gregorium hâc ampliatione, quæ profectò emphaſin habet, videtur, quando addit, *etiamſi quid ſacræ R. Eccleſiæ competere potuit*. Niſi enim regulariter Eccleſiæ R. jus aliud fuiſſet quàm de quo Gregorius agit, qvid opus fuiſſet hôc additô? Hincmarus autem, ut & *cap. 236.* Karoli ac Ludovici, non loquuntur de Eccleſiâ Rom. ſed de aliis venerabilibus locis. Oſtendit hoc Epiſtola Johannis VIII. ad Ludovicum II. Regem, Lotharii F. quæ habetur apud Gratianum *c. ult. cauſ. 16 q. 3.* Quomodo nempe Kapitulare 236. intelligi oporteat.

14. Cumque hoc eodem tempore Nomocanonem ſcriberet Photius, (nempe Ludovico II. Imperatore, quo nondum Baſilica cœpta erant concinnari, quippe initio à Baſilio Orientis Impera-

peratore facto) in quo tit. 2, περὶ ποιήσεως Ἐκκλησιῶν, locis venerabilibus] centum præscriptionem annorum adhuc tribuit, ferè eò conjecturæ delabor, post Justinianum etiam orientales Ecclesias Nov^m. CXI. non observasse. Cujus postea dispositionem Basilius & Leo denuo per Basilica in usum reductum iverunt. Verba Photii ita habent. Διάτ. θ'. p. m. 39. Ἐὰν διαδωρηθῇ ἢ κληρονομία, ἢ ληγάτον εὐαγεῖ τόπῳ καταλειφθῇ εἰς ἀνάῤῥυσιν αἰχμαλώτων, κινητὸν ἢ ἀκίνητον, ἁρμόζουσι περσοναλίαι καὶ ἰν ρεμ, καὶ ὑποθηκαριαί, καὶ μόνῃ τῇ τῶν ρ'. Ἐνιαυτῶν ἐκβάλλονται παραγραφῇ. Cui Balsamon hoc Scholion subjicit: Σὺ γίνωσκε ὅτι κἂν ἡ τοιαύτη διατ. διορίζηται μόνη ἑκατονταετίᾳ τοὺς εὐαγεῖς οἴκους ἐκβάλλεσθαι· ἀλλὰ τὸ α. κεφ. τῆς ρια'. Ἰουστινιανοῦ νεαρᾶς ἤτοι τὸ τελευταῖον κεφ. τοῦ β. τιτ. τοῦ ε'. βιβλίου τῶν βασιλικῶν. ταῦτα ῥητῶς θεσπίζει &c. Id est: Tu vero scias quod tametsi illa constitutio statuat, solo centum annorum curriculo venerabiles domos rejici: Tamen c. 1. Nov. Justin. CXI. sive ult. cap. tit. 2. lib. 5. Basil. hæc in verba sanciat &c. Verba quæ seqvuntur jam supra ex Basilicis recitavimus. At hoc monitum Balsamonis Photio latere non potuit, homini infinitæ lectionis, diligentissimoque excerptori, & hoc ex professo agenti, ut canones cum legibus conferret. Quod valdè me confirmat, nec Orientales Ecclesias tum temporis aliam quàm centenariam observasse præscriptionem.

§. At,

15. At, inquies, privilegium, quod Nov. *IX.* continetur, non soli Romanæ, sed toti Occidentali Ecclesiæ tribuitur. Ergò non potest distingvi inter præscriptionem contra Ecclesiam Romanam, & alias occidentis. *I*d quidem verum. Sed usus fori Rom. hoc Privilegium restrinxerat, ut soli *E*cclesiæ R. esset propriũ. *Q*uo facit Honorius Compilat. V. de Præscript. Priori & Conventui Lareranensi rescribens: *Cum Lateranensis Ecclesia speciale membrum Apostolicæ sedis, & Romani Pontificis propria exsistat, statuimus & sancimus, ut sicut contra Rom. Ecclesiam non nisi centenaria currit præscripto, secundùm Constitutiones Canonicas & legitimas sanctiones, ita quoque ipsi Ecclesiæ minoris temporis præscriptio non obsistat.* Sed quænam Romanarum intelligitur? Quinque enim sedes Patriarchales constitutæ fuerunt Romæ. Prima Laterani ubi Romani Pontificis propria sedes *d. c. sign. compil. V.* Et ait Onuphr. *tr. de Episcop & Tit.* Pontifices Romanos, in Patriarchio juxta Lateranensem Basilicam, seu Salvatoris vel Constantinianam fabricato per mille annos commoratos fuisse, videlicet usque ad Clementis V. pontificatum. Secunda, quæ est in CPolitani Patriarchæ ad S. Petrum: Tertia Alexandrini ad S. Paulum: Quarta Antiocheni ad S. Mariam Majorem; & Qvinta

ta Hierosolymitani ad S. Laurentium. Quæ qvatuor ultimæ sunt membra Basilicæ Lateranensis, quæ propriè dicitur Ecclesia Romana, ut annotavit Onuphr, *tract. de Episcopat. & Titul*. Cujacius intelligit Ecclesiam S. Petri *in c. ad audientiam X. de praescripti. & Fr.* Raguel *ad l. ut inter C. de SS. Eccl.* ait, eruditos intelligere Ecclesiam S. Petri tantum. Idque probari *ex d. c. sing. compilationis. V.* Cironius Lateranensem. Sed rectius Johannes Faber ad *d. auth. quas actiones n. 59.* per Ecclesiam Romanam, patrimonium sive bona, quæ Papa immediatè tenet intelligit Unde ad monasteria exemta non pertinet, ut notatur *Archidiacono X. de præscr. cap. 2. lit. 6.*

CAPUT IV.

De usu Authenticæ.

ECclesiis ergò locisque venerabilibus aliis, ut & civitatibus, nec non relictis ad redemtionem captivorum nullum privilegium datum est, qvantum ad præscriptiones temporis minoris decenniô. At â præscriptionibus longi longissimique temporis, id est, decem, viginti, tringintàque annorum ita tuta sunt hæc loca & res, ut olim non nisi centum, hodiè verò sola quadragenaria præscriptiores noceat. Dicit autem Authentica: *Quás actiones excluditr pæscriptio.* Exclu-

E dere

dere actionem exceptionum est. Ergonè Ecclesia solâ exceptione temporis tuta est adversus petentem dominum? Et nunquid possessio longi temporis X. vel XX. annorum, itemque longissimi temporis, solam parit exceptionem possidenti, non autem actionem repetenti?

2. Videamus. Et primò quidem de longo tempore. Pertinet hæc præscriptio tam ad res corporales, quàm incorporales. E corporalibus autem huc pertinent duntaxat res soli. *l. 1. l. si vineæ. 3. l. fin. C. de præscr. long. temp. Instit. h. t.* si quidem auctor sit bonæ fidei. Malæ enim fidei possessore alienante cessat longi temporis præscriptio, si verus Dominus ignoret jus suum, & alienationem factam *authent. Malæ fidei. C. de præscript. long. temp.* quæ desumta est ex *Nov. CXIX. c. 7.* si verò is, qui putabat easdem res sibi competere, inter X. vel XX. annos litem non fuerit contestatus, possessor præscriptione munitus firmiter eas habeat. Quod ita accipiunt Dd. ut non pertineat, nisi ad res solas corporales immobiles, neque ad alium, quàm qui immediatè à malæ fidei possessore causam habeat, & denique in malâ fide verâ ac statim ab initiò interveniente, ita ut auctoris mala fides præsumta, vel post traditam possessionem eidem super-

ſuperveniens ſucceſſori haut officiat. *Bart. ad l. Pomponius. 13 §. cum quis ff. de acqu. poſſeſſ. Baldus Ang. & Caſtrenſis in d. auth. malæ fidei Balb. p 2. p. pr. 3. q. 12. Vasqu. 2. Controv. 73. num. 18. Fachin. 8. Controv. 22. in fine.*

3. In re ergò immobili corporali magis acceſſerim his, qui dominium poſſeſſione acquiri volunt, cum quia longi temporis poſſeſſio ſucceſſit in locum uſucapionis biennalis, quæ olim fuit in Italico ſolo. *pr. Inſtit. h. t.* unde & uſucapi diſertè dicuntur â Juſtiniano *d. l.* res immobiles, & *in f. pr.* Non ſolùm in Italia, ſed in omni terrâ, quæ noſtro imperio gubernatur, dominia rerum juſtâ causâ poſſeſſionis præcedente acquiri. Junge *l. 38 ff. de uſurp. & uſuc.* Tum quia in *l. fin. C. de Ed. D Hadr. toll.* dicitur tempus poſſeſſori pleniſſimè ſecuritatem ſuper dominio præſtare. Idem etiam forſan dicendum de rebus incorporalibus, ut ſervitutibus, per longi temporis quaſi poſſeſſionem ſeu conſvetudinem jus acquiri, quo propriæ ſuo fiant modo, dummodo nec vi, nec clam, nec precariò poſſideantur ab eo, qui prædium dominans poſſidet. *l. ſi ædes 32. ff. d. S. V. P. l. 1. C. de ſerv. & aqu. l 10 pr. ff ſi ſerv. vind. l. 1. §. fin. ff. de aq. & aq. l. 7. C. de ſervitut. l. ult. C. eod.*

4. Sequitur præſcriptio XXX. annorum,

 quam

quam ferè convenit JCtis priscis fuisse incognitam, ab Impp. demum introductam. Sed dubitatur quis Imperatorum ejus auctor fuerit? Cujac. *18. Obs. 26.* Theodosium magnum fuisse contendit, quod Valentinianus *Nov. de præscript. XXX. annor.* id tribuat antecessori suo patri. Non ergò Collegæ Theodosio juniori, sed Theodosio M. id tribui. Nam solere Impp. antecessores suos appellare patres, ut Alexander Antoninum. *l. ult. C. de edend.* Et idem Valentinianus *in eâdem Nov.* Honorium, qui ei fuit avunculus, non parens. Deinde idem probat Cujacius eò, quòd ex eadem constitutione Theodosii Magni idem Valentinianus referat in *Nov. de Epis. jud.* Theodosium patrem suum divæ memoriæ non imputasse in præscriptionem tricennii tempus pupillaris ætatis, quò scilicet quis rem pupilli possedisset. Contra sunt qui Theodosio juniori id transcribunt. Alexander III. Pontifex in *ca. Vigilanti. 5. x. de Præscript.* quendam Ephesinum legislatorem nominat. quem quis fuerit, Cujacius cum aliis requirit. Tomo *II. Concil.* nominatur nescio quis Euphegius, quem patruum Origenis fuisse habet Decretalium compilatio prima. Idquod inter cassa palearum ponit Cujacius, Et A. Augustinus *not. ad compil. 1. τῷ Ephesinus,*

nus,

nus & Euphegius, ſubſtituit, *Etenim*, vel: *Et prius*. Cujac. *ad c. vigilanti.* & Savero *ad Sidon. Ep. 16. lib. 8.* Eugenius, quod conſtet, cum rerum potiretur in Oriente Theodoſius M. Eugenium ſe pro Imperatore geſſiſſe in Occidente, ubi potuerit exemplo Theodoſii introduxiſſe præſcriptionem XXX. annorum. Poſſis &, ſi omninò mutanda eſt lectio, ſubſtituere congruentiùs *Theodoſius Legislator*, quàm cum Johan. Coſta, *Theodoſianus Legislator*, reſcribere. Sed priùs de Theodoſiis videndum, inde de lectione. Et verius, ut probat Sirmondus ad Sidon. d. l. Theodoſium Juniorem intelligi puto. Quia de Theodoſio M. ejusce rei nullum adeſt veſtigium, adeſt autem de Juniore, d. *Nov tit. 8. de XXX. annorum præſcriptio, omnibus cauſis opponenda*. Nec officit, quod ibi ſit appellatio Patris. Nam rectè Patrem Theodoſium Juniorem, Collegam quantumvis ſuum appellat; quòd ſocer ipſius eſſet. Duxerat enim filiam hujus Eudoxiam. Vid. Cedren. Et ideò contra Theodoſius ipſe ſe Valentiniani Patrem, Valentinianum Filium appellat in Inſcriptione *Nov. 11. Dn. Valentiniano inclyto, Victori ac Triumphatori ſemper Auguſto, Filio Theodoſius P. P. Auguſtus Pater*. Sed fortiùs adhuc premit Cujacium Nov. illa XII. *de Epiſcopali judi-*

cio. Ibi enim Valentinianus disertè se refert ad constitutionem seu Legem divæ memoriæ Patris sui Theodosii, quam tulerit de Privilegio pupillaris ætatis, ne intra hoc triginta annorum spacia eis labi incipiant. At tulit hanc legem non Major, sed Minor Theodosius, & agnoscit ipse Cujacius *d. Obs. 26.* retractatâ sententiâ priore, quâ *tract. de div. temp. præscrip. cap. 30.* eam Theodosio M. adjudicaverat. Neque hæc alia est quàm *l. 3. C. Just. de præscript. XXX. annor.* & *l. sing. C. Theod. de actio. cert. temp. fin.* Frustrá verò Cujacius simile quid jam à Theodos. M. constitutum, & sine teste affirmat. Non enim ad rem facit Symmachus *lib. 5. epist. 52.* ib: *XXX. annor. diebus incanuit ætas possessionis.* Non enim vult, tot annorum canitie Ampelium per leges tutum esse: Nam si esset, non ita solicitè omnes alias rationes conquireret pro eo Symmachus, sed nudè factum narrat, eum tamdiu possedisse. Frustra urget Cujacius verba *Nov. de Episcopali judicio*, Non enim ibi loquitur Theodosius Junior, sed Valentinianus solus. Data enim est Herculano COS: cum jam Theodosius biennio ante defunctus esset. Et hoc est, cur nominet eum Valentinianus Divæ memoriæ Patrem suum. Hinc ait *Sidon. d. l.* hanc tricennalis præscriptionis

nis legem intra Gallias nescitam, primùm à Nicetio illatam invectam, cum primùm Ravennæ data, Firmino P.P. cunctis provinciis ad publicandum mandata, à quo Nicetius Præfecturæ Consiliarius eam Tribunalibus Galliæ edendam accepit. Nunc ad Emendationem tentatam ad *cap. 5. x. de præscript.*

5. Ubi Cujacii *Eugenius* non placet. Cui enim persuaserit, Pontificem Tyranno & Imperii injusto usurpatori gloriam inventæ à Theodosio legitimo Imperatore tricennii præscriptionem tribuere? Et cum Theodosii M. tempore nondum quicquam tale sancitum jam probavimus, cui Eugenius iste coævus, facilè inde constat, Eugenio hîc locum esse non posse. Ephegius autem Origenis patruus jamdudum ab eruditis explosus est. Nec ad corrigendum textum facilè descenderim præsertim si nimiùm à litera recedat. Quid ergò, si retinemus, EPhesinum Legislatorem? Sivè seriò sive per sarcasmum ita appellatum Theodosium II. ob celebritatem nempe Concilii Ephesini, autoritate ejus convocati, teste Sozomeno. Refert etiam Nicephorus *lib. 14. cap. 58.* Hunc Ephesum venisse, temploque precatum revelatione quâdam, quis Imperii successor futurus esset, accepisse, ibidemq; obiisse,

ſe. Eſt ergò præſcriptionis hujus auctor Theodoſius II.

6. Ergò circà præſcriptionem longiſſimi temporis diſtingvendum videtur, utrum ſola negligentiâ domini præſcribens nitatur, an verò inſuper poſſeſſione ſuâ. Priori cauſa puta, ſi contra præſcribentem actio non fuit inſtituta, præſcriptio longiſſimi temporis nil aliud quâm exceptio eſt, quâ poſt tantum temporis acturus excluditur. Sin præter tempus & poſſeſſione nitatur quis, puta, ſi poſſideat bona fide, ſed ſine titulo, *l. 8 C. de præſcr. XXX. vel XL. annor.* aut rem ad uſucapiendum inhabilem, tunc triginta annis præter exceptionem Jus etiam perſequendi adquiritur. *l. 8. C. de præſc. XXX. vel XL. annor. auth. niſi tricennale. C. de bon. mat. & auth. malæ fidei. C. de præſc. long. temp.* Quòd ſi malâ fide qvis poſſidet rem vitioſam, ſolâ exceptione ſeſe defendit. *Vid. l. 1. §. adhæc. 1. C. de ann. exc. gl. ad §. furtivæ. Inſtit. de Vſuc. l. ſicut. 8. §. 1. C. de 30. vel 40. ann. præſcr. Gilken. p. 2. membr. 2. cap. 3. num. 1. & ſeqq.* Imò nec jure Canonicô bonâ fide opus eſſe, hoc caſu verius eſt. *Conf. Gilken. d. l. Balb. p. 2. part. 3. q. 13. Vasqvez. 2. Controv. 76. Col. ad c. quoniam de præſcript. Franzk. Exerc. 5. q. 7.*

7. Porrò diſputatum fuit Interpp. antiquis,

an

an in centenariâ istâ requiratur titulus? Quod jure Canonico expeditùm est, non requiri. *c.1. in fin. de præscript. in 6.* Quod & juri civili consentaneum putamus. Quia hæc præscriptio species quædam est immemorialis præscriptionis, quæ vim legis habere dicitur. *arg. l.1. §. fin. & l. in summâ. pr. ff. de aqu. & aqu. pluv.* & privilegii ab ipso Principe concessi. *l.3. §. 4. de aqu. quotid. Bald. in cap. 1. colum. 1. quæ sint regalia. Jason in lib. de operibus. colum. 13. ff. de LL.* Consvetudinis denique ac tituli jure constituti. *d. l.3. §.4. Balb. p. 2. p. pr. 5. q. 4. num. 4.* ac proinde pro possessore præsumtionem juris & de jure facit per *d. c.1. de præscr. in 6. Felin. in c. cum nobis. columm. 5. de præscript.* ita ut tanto tempore possessum præsumatur justè possessum, sive commune jus resistat præscribenti, sive non. *d. c.1. de præscr. in 6. Ant. de Butrio in cap. prevenit. de censib. Gebhard. de rer. usus. c. 5. n. 2.*

8. Sed nunquid Auth. nostrâ seu *Nov. CXI. & CXXXI.* centenaria præscriptio ademta est civitatibus quoque? Vetus est Dd. controversia: Theodorus enim Interpres Græcus unus è XVII. viris, qui Pandectis jussu Justiniani concinnandis præfuit, & Codici præterea Græco: Itemq; Johannes Civitatibus eam minimè ademtam; Platea

F au-

autem omninò ademtam ſtatuit, Illos ſequuti ſunt Caſtrenſis, Bartolus, Jaſon *ad authent. noſtram*, Cujac. *tr. de præſcr. temp. c. 3. 4. & lib. 5. Obſ. 5.* Balb. *p. 3. part. 5. pr. q. 1.* Donel. *5. Com. c. ult.* Gravet *de antiq. temp. p. 4. §. abſolutis. n. 32. & ſeqq.* Bronchorſt. *Cent. 2. aſſ. 43.* Hackelmann. *qq. illuſtr. diſput. 26 th. 13. lit. c.* Beſold. *diſſ. nomicopol. 5. c. 5. n. 5.* Berlich. *p. 2. Concl. 8 n. 4.* Loſæus *p. 3. de jure univ. cap. 17. n. 14. & ſeqq.* Covarruv. *c. malæ fidei. lib. 6. part. 2. §. 2. num 9.* Hos Cynus Salycetus *in d. auth.* Boër. *deciſ 264 n 22.* Fachin. *lib. 8. c 3.* Rittershuſ. *Expoſ. Nov. par. 11. cap. 1. n. 17.* Giphan. *ad l. ut inter C. de SS. Eccleſ.* Gilken. *ad auth. noſtram cap. 8.* Bachov. *Vol. 2. ad Treutl. diſp. 22. th. 4. lit. M. in verb. res civitatum. M.* Steph. *ad Nov. 9.* VViſſenb. *ad Cod. h. t. th. 9.* Nos, ut jam olim diſputatione *ad L. civitas ff. de rebus cred.* ita nunc quoque priori ſententiæ inhæremus, quia neque ex *Nov. CXI. neque CXXXI* circa civitates quicquam mutatum eſſe apparet.

9. Cæterum etſi quadraginta annorum præſcriptio reliquis Eccleſiis data fuit, manſit tamen XXX. annorum præſcriptio uni Eccleſiæ contra aliam, *can. 17. Synodi Chalcedonenſis. & can. 25. Synodi VI. in Trullo. & can. Inter memorator cap. 16. quæſt. 3. Concilium Maticenſe, unde deſumtum eſt cap. 2. compilationis primæ.* Sed id poſtea